याःम्बक्फोबारेन् सिहुप्
कावेलि “ए” वासाःम्भे काक्निङ्सेःक्रेन् ताङ्गेन्

१. काक्निङ्सेःक्रेन् ताङ्बा निसुम्

पिकिङ् रन् अभ द रिभर (Peaking Run of the River) परिक्पा ३७.६ मेघावात् कप्साम् केवा?बा काङ्वामा या कावेलि ‘ए’ वासाःम्भे काक्निङ्सेःक्किन् नाम्गेत् नेपालबा पान्थर नु ताप्लिजङ थुम्हा?रेन् इःन्दो पोःङ्डाङ् वाकेदेःन्छिङ्बा कावेलि यङ्घङ्डो ने ॥ काक्निङ्सेःक् या प्रोजेक्तइल्ले पान्थर थुम्मोबा अमरपुर नु पन्चमि हेक्क्याङ् ताप्लिजङ् थुम्मोबा थेचम्बु नु नाङ्खल्याङ् गा.वि.स.बा यरिक् वदाहा? कबुआङ् ने ॥ हाइद्रो कनसल्त प्राइभेत् लिमितेदरे नेपाल युक्फोरेन् कुभाङ्गेन् पोजोःक् नु सिमिक्लुङ् ब्याङ्करे कुजोःक्थिम् नु याःम्बक् निङ्सेःक् इसिक् सःङ्जुम्मिबा कुसेसिङ् या सोःन् चोगुआङ् याःम्बक् निङ्सेःक् चोगुबारो ॥

काक्निङ्सेःक्लेन् मुरुम् कुजोःक्चोहाओ दाइभर्सन वाभोघेःङ् (diversion barrage), साइद इन्तेक (side intake), च्वा ताङ्मा वारक् (settling basin), मुरुम फाःन्दोबा (headrace tunnel), सर्ज साफ्त (surge shaft), तङ्वादेन्बा पेनस्तोक (surface penstock) र तङ्वादेन्बा साःम्भे हिम् (surface powerhouse) मेधा । च्वानेत्लानु सोरिक् १४.३ मितर चन्जम्बा च्वा हिङ्मा वाभोघेःङ् (दाइभरसन ब्यारेज) इन् कावेलि पाङ्जुमलाम् खप्मेन् २.५ कि.मि. थोधोक् कावेलि यङ्घङ्ले कुभेङ्वा लेक्खाङ् चोःक्मा केबोःङ्बा वा? ॥ खेन्नन् अमरपुर पाङ्भेबा धुसेनि थानिभगर चुक्वालेक्खाङ थेचम्बु गाविसबा खुद्रुके था ॥ ६०.२ मितर केःम्बा फासिङ फाःन्दोबा हेक्क्याङ ४३२६.८ मितर केःम्बा मुरुम् फाःन्दोबालाम् पिप्ले यङ्घङ् निःत्ताङ्बा तमर यङ्घङ्ले कुभेङ्वाओ केनेबा साःम्भे हिम्मो च्वा पाङ्मा पोःङ् ॥

२. निङ्सेःक् पेइजुम् (याम्निङ्वा) पेलाम् (PLANNING APPROACH AND METHODS)

सःङ्जुम्मिबा निङ्सेःक् नु थिम्बेहा?ओ केरेक् कप्मिबा या लक्खोबाहा? लक्लोमा मेघोबा याम्निङ्वाओ कन् सःङ्जुम्मिबा याःम्बक् निङ्सेःक् (Social Action Plan/SAP) इन् नाःम्सिङ्ङेआङ् वा?रो ॥ क?यो सःङ्जुम् नु याङ्जिक् कुबेसेन्ले कुनाःम्भे इसिक् तेन्छाबा थोबोरे कुजाहाजोःक्किन् कुसिङ्निःत्छिङाङ् कुबुङ्लिःङ् पोःक्खेआङ् वा? ॥

सःङ्जुम्मिबा याःम्बक् निङ्सेःक्किन् सःङ्जुम्मिबा कुबेसेन् (Social Assessment/SA) रे ताङ्गेन्नो नाःम्भे मेत्छिङ्ङेआङ् वा? ॥ कुबुङ् इङ्से या दाताहा? हिम्सयङ् सेःन्दोपोना सर्भे, खाम्बोःङ्बा पाङ्बोःम्बा सर्भे, परुप् पाःन्धङ्, सोःक् परुप् पाःन्धङ्, सिग्नाबा निङ्साइसोःम्, चुम्लुङ् नु पाङ्भेदेन् ओमप्मालाम् फुङ्सिङ्आङ् वये ॥ केवा?बा याक्नाम् नु लाजे? नाप्मासि या काप्सिङ्मारे कुनाधिम्, लाजे?दाङ्बा हेक्क्याङ् नापि चइःत्नु सोरिक् लाजे? नु कुन्धेरेन् साङ्गेन् यो?लेम् पि?मारेन् सर्वेसोःन् नु हुङ्मा केबोःङ्बा याङ् चिजेप् पोःक्खेआङ् वये ॥ नेपालबा वासाःम्भे थोबोनु का?इ केबप्पा कोयेम्बा चोःक्थिम्, सोःक्थिम्, याःम्बक् चोःक्थिम् नु वे? ओगाप्पो मेद्येबा कुगो, याःम्बक् निङ्सेःक् हेक्क्याङ् सिमिक्लुङ्लेन् चोःक्थिम् नु याःम्बक् निङ्सेःक् सक्निःम् चोःक्मानाआङ् कन् चेप्साप्लाओ युङ्मानाआङ् वा? ॥ खक्ताङ् पोधक्पाःन् लुम्मिबा खक्ताङ् लक्, नाधिम्मो केधाबा थुम् थोबो सजुम् नु गाविसलाम् साप्लःन् मेबोःक्खेबा पोधक्पाःन्लाम् सुम्मानासिआङ् वा? ॥

३ सःङ्जुम्मिबा नु साक्थिमिबा वायाम्रेन् ताङ्बा थाइङ

३.१ काक्निङ्सेःक्लाम् नाधिम्मो मेध्येबा गाविसहा

पान्थर थुम्मोबा अमरपुर नु पन्चमि हेक्क्याङ् ताप्लिजङ् थुम्मोबा थेजम्बु नु नाःङ्खल्याङ् गाविसहाꜙ प्रोजेक्तलाम् नाधिम्मो केधाबा गाविससि रो ॥ प्रोजेक्तबा मुरुम् कुजोःक्चोहाꜙ कुसिङ्पिꜙ हेदवर्कस्, सर्ज साफ्त, फाःन्दोबा, पेनस्तक नु साःम्भे हिमहाꜙ अमरपुर गाविसओ मेधा ॥ कन् गाविसहाꜙरेन् खक्ताङ् २१०९८ (४८.१% येम्बिच्छा नु ५१.८८% मेन्छुमा) हेक्क्याङ् चुरेन् रेसियो १:१.०७ वा ॥ खागाम् हिम्सयङ् ५.४४ याप्मिबा वाꜙ ॥ काक्निङ्सेःक् या प्रोजेक्त तेङ्गप्पो परिक् परिक्पा सुमा सुवाङहाꜙ मेभःन्छिङ्बा सःङ्जुम् वाꜙ ॥ कन् सःङ्जुम्हाꜙरेन् परिक् परिक्पा साक्थिम्, पाःन् नु साम्यो निमेल्ले परिक्वाबा याक्नाम्रे निङ्वासुम् आमेत् ॥ कꜙयो ५३.३८% खाम्बोःङ्बा पाङ्बोःम्बा (याक्थुङ, सिङ्से, मुर्मि, सिङ्हेक्पा नु वादोबा), ३९.४७% पेनि याक्ताङ् नु ६.१३% दलित् (नेत्केदबा, फेन्केधक्पा नु सेहोकेदबा) मेन्छाम् याप्मिहाꜙ मेयुङ् ॥ केरेक् गाविसहाꜙओ याक्थुङ्हाꜙ मेइःत् ॥ तेन्छाबा यक्युङ्बाहाꜙ याक्थुङ् पाःन्, बान्तावा पाःन् नु पेनि पाःन् मेबाःत् ॥ हेक्केरिक्के तेन्छाबा यक्युङ्बाहाꜙ हिन्दु (५३.०६%), किरात (३७.०५%) नु बौद्ध (९.५२%) साम्यो केनाःप्पा मेवाꜙ ॥ निःप्मा नु साप्मा केलेबा ४९% (५५.३% येम्बिच्छा नु ४४.७% मेन्छुमा) याप्मि मेवाꜙ ॥ कुभुन्नो पाःप्मेल्ले काक्निङ्सेःक् तेङ्गप्पा याङ्जिक् नु कुजोःक्चो वेꜙ थुम्हाꜙ कुसिङ् याङ्घन् हेक्क्याङ् कन्नुल्ले लेङ्घन्नो नाःम्सिङ्बा फःन्छिङ्बा याङ्जिक् चोःक्थिम्बा वाꜙ ॥

३.२ सर्भेसोःन् चोःक्मानासिबा हिम्सयङ्हाꜙ

कुभुन् सःङ्जुम्मिबा नु याङ्जिक् सर्भेसोःन् चोःक्से नाधिम्मो केधाबा सुम्सि गाविसहाꜙलाम् ४६ हिम्सयङ्हाꜙ (अमरपुर ३०, पन्चमि २ नु थेजम्बु १४ हिमसयङ्हाꜙ) नाइःन् नावाओ सेःक्मानासिआङ् मेवये ॥ सर्भेसोःन् चोःक्मानासिबा केरेक् हिमसयङ्ङोबा खक्ताङ् ३६३ (५१.२४% येम्बिच्छा नु ४८.७६% मेन्छुमा) हेक्क्याङ् खागाम् हिम्सयङ्ले पासिङ्पादाङ् खानिःत् ७.८९ वाꜙ ॥ कन्निन् याक्पङ्गे नु काक्निङ्सेःक् गाविसमा खागाम् नाइबेःक्नुल्ले थाःङ् वाꜙ ॥ यरिक्तङ्बा हिम्सयङ्रेन् सयङ्गेन् कुजोःक्सिङ्ङो सोरिक् केयुङ्बा (६२%), थिक्पोबा (२९%) नु काक्सोरिक् केयुङ्बा (९%) मेवा ॥ खप्मेन् ५०% हिमसयङ्ले किरात साम्यो, ३४.७८% रे हिन्दु साम्यो नु १५.२२% रे बौद्ध साम्यो मेदेन्दु ॥ सर्भेसोःन् चोःक्मानासिबा हिम्सयङ्हाꜙओ ८४.३९% याप्मि निःप्मा नु साप्मा केसुक्पा मेवाꜙ ॥ कन्निन् याक्पङ्गे नु काक्निङ्सेःक् गाविसमा खागाम् नाइबेःक्नुल्ले थाःङ् वाꜙ ॥

खप्मेन् ६४.४६% खक्ताङ् याङ्जिःक् थक्मा याःम्बक्को मेयाक् ॥ यरिक्चेन् याङ्घन्नो मेयाक् ॥ ४३.४८% खक्ताङ् याङ्घन्लाम् मेहिङ्सिङ् ॥ खेन्नाङ्धो केयाःक्पा हिम्सयङ्जेन् वेꜙ लेङ्घन् कुसिङ्पि माःङ्लान्बा याःम्बक्, हाङ्याःम्जो नु याःन्नेमाओ मेयाक् ॥ सर्भेसोःन् चोःक्मानसिबा हिम्सयङ्रेन् खागाम् लाजेꜙ १.५९ हेक्तर वाꜙ ॥ खेन्निन् थुम् (पान्थर ०.८१ हेक्तर नु ताप्लिजङ ०.८१ हेक्तर) नु याक्पङ्गे (०.८१ हेक्तर) खागाम् नाइबेःक्नुल्ले यरिक् या थाङ् वाꜙ ॥ सुमा सुवाङ इसिक् लाजे केगप्पाहाꜙओ याक्थुङ्हा केरेक्नुल्ले थाःङ् (१.७४ हेक्तर/हिम्सयङ) मेवानेभगर मुर्मिहा केरेक्नुल्ले यो (१.२४ हेक्तर/हिम्सयङ) मेवाꜙ ॥ याङ्घन् केनुबा लाजेहाꜙओ ५४.७०% प्याङ्सि नु ४५.२९% इक्ताप् ने ॥ या, माःक्कि, सि नु चेम्बि,

कारिहाऽ प्रोजेक्त ते्ङ्गप्पो ये्रम् के्बोःङ्बा या के्धोःक्पा मुरुम् कुजासि रो ॥ मे्न्दा-मे्ल्लुक्, साःङ्वे्त्, फक्, पे्ल्लाःक्वा नु हिङ्मा खे्न् तेगप्पोबा कुभा याङ्जिक् याःम्बक् नु तायाङ्ले् कुघुसि रो ॥ खे्ओबा हिम्सयङ्रे्न् तङ्बेबा खागाम् तायाङ् ने.रु. १,६३,८५२.१७ वा ॥ पे्निबाहाऽरे्न् के्रे्क्नुल्ले् यरिक् (ने.रु. ३,०१,१००.००) नु वादोबा या माझ्हीहाऽरे्न् के्रे्क्नुल्ले् सुल्लिक् (ने.रु. ८६,०००.००) वा ॥ कऽयोबा खागाम् हिम्सयङ् याङ्धक्मा या तायाङ्ङिन् याक्पङ्गे नाइबेःक्नुल्ले नुबा रो ॥ यरिक्तङ्बा हिम्सयङ् याङ्घन् याःम्बक्को मे्याक्साङ् माःङ्लाःन्लाम् मे्धगुबा याङ्ले् कुलक्काङ् नप्मा यम्बा (४३.४८%) वाऽ ॥ तङ्बेबा खागाम् हिम्सयङ् पेःक्याङ ने.रु. १,२१,९२१ वाऽने्भगर पे्निहाऽओ यरिक् (रु. २,२५,६४८) नु वादोबा या माझ्हीहाऽओ सुल्लिक् (रु. ७७,४७६) पेःक्याङ् वाऽ ॥ पेःक्याङ्ले् कुलाम्हाऽओ यरिक् कुजाकुधिओ (३०.५२%) हे्क्क्याङ् तेःत्फुङ्, निसाम्, याम्जिक्को पेःक् ॥

पिनासि पाङ्भेऽइन् ले्प्माआङ् काक्निङ्सेःक् ते्ङ्गप् सिगाङ्बा सेसेसे्ङ्से्ङ् ने्माइन् नुबा वाऽ ॥ खप्मे्न् ६५.२१% हिम्सयङ् या हिम्खाम्घुरे नुबा वाधाबा च्वा मे्धुङ् हे्क्क्याङ् ८७% हिम्सयङ्ले् थाम्ब्रुङ् या हिधाम्ब्रुङ् मे्जोगुआङ् वाऽ ॥ सर्भे चोःक्मानासिबा हिम्सयङ्डो निदे्त्ते्बा तुङ्हाऽओ ताइफाइद (typhoid), सक्मा पोमा (asthma), माक्खि सुःम्मा (anemia), माक्खि चम्मा (blood-pressure), सोहिःक्तुङ् (sugar), सोःम् काइबा तुङ् नु चे्दिगुदिहा मे्वाऽ ॥ काक्निङ्सेःक् ते्न्नो याम्जिक् हिम् नु फो-याङ्जिक् हिम्हाऽ मे्ने् ॥ कर आल्लो थारिक्काङ् मने्हाऽ आप्लुङ् से्ःप्सिङ्से् फे्दाङ्मा/धामिहाऽओ नसाःन् मे्जोःक् ॥ के्रे्क् हिम्मो तःक् थोःक्से् सिङ्डे मे्हाःन्दुऽ ॥ यरिक्तङ्बा हिम्सयङ्डो खिइङ् या तेलिफोन्/मोबाइल वाऽ ॥ कन्नु सोरिक् मेचि हाङ्माराम्ले् थुम् मुक्काम्हाऽ सुस्सुआङ् ने् ॥

३.३ खाम्बोःङ्बा पाङ्बोःम्बा

कन् ते्ङ्गप्पो परिक् परिक्पा सुमा सुवाङ्हाऽ मे्भःन्छिङ्ङे्आङ् मे्युङ् ॥ काक्निङ्सेःक्लाम् कुधोःप्पा नाधिम्मो के्धाबा खाम्बोःङ्बा पाङ्बोःम्बाहाऽओ याक्थुङ्, मुर्मि नु वादोबा (माझ्फि) मे्वाऽ ॥ कन् सुवाङ्हाऽरे् परिक्परिक्पा साक्थिम्, पाःन् नु साम्यो मे्गत्तुऽ ॥ कन् खाम्बोःङ्बा पाङ्बोःम्बाहाऽरे् खुन्छि काऽइ खाम् हे्क्क्याङ् ते्ङ्गप्नु वाऽ ॥ खे्न् ते्न्नोबा यानिःम्बा खुहाऽ नु पाथे्बारे् ते्ङ्गप् काऽइ खाम्बोःङ्बाहाऽनु वाऽ ॥

३.४ चु, एगाङ् मे्ध्येबा परुप्

आक्खे्न् हिम्सयङ् नु सःङ्जुम्हाऽओ चाहाके्जोःक्पा चो, ताबुङ्, निघो नु चुम्भोहाऽ मे्होःप् ॥ कन् कावेलि “ए” काक्निङ्सेःक्पा पाःन्नो के्दाबा एगाङ् के्धाबा परुप् फे्ल्ले् खे्न् परिक्पा एगाङ् के्धाबा हिम्सयङ् नु सःङ्जुम्ले् कुजे्ङ्सिङ्लो ॥ खे्न् परिक्पा परुप्पो खाम्बोःङ्बा पाङ्बोःम्बाहाऽ, दलित्था, सुहाङ्माहाऽ मे्धा ॥ अक्खेरिक् एगाङ् के्धाबाहाऽ हिङ्ब्राम्बा याःम्बक्खाओ लाःत्छे्, लाबो खोबो हासे् चासे् के्सुक्पा चोःक्मासिओ पयम्बा हम्भोहाऽ तगाङ् मे्वाऽ ॥

४ काक्निङ्सेःक्ले्न् नाधिम् नु खे्ल्ले् कुबेसिङ्

४.१ काक्निङ्सेःक्लाम् नाधिम् के्रे्बा ते्ङ्गप्फाऽ

काक्निङ्सेःक्ले् नाधिम् के्त्तुबा ते्ङ्गप्फओ पान्थर थुम्मोबा अमरपुर नु पन्चमि हे्क्क्याङ् ताप्लिजङ्

थुम्मोबा थेजम्बु नु नाःङ्खल्याङ् गाविसहा॰ मे़धा ॥ काक्निङ्सेःक्पा पोङिला सःङ्जुम्मिबा नु वायाम्गे़न् नाधिम्हा॰रे़ कुनाःम्भे इसिक् नाधिम्मो के़धाबा ते़ङ्गप्फा॰ कुदोःप्मा नु कुइदोःप्मा नाधिम्मो के़धाबा ते़ङ्गप्फा॰ओ से़मानासिआङ् वा ॥ कुदोःप्मा नाधिम्मो थ्ये़बा ते़ङ्गप्फा॰ओ कुहेघे़क् ते़ङ्गप् (च्वा वादेःन् चप्तुबा या के़सुःम्बा वाभोघेःङ्ओनु यो हे़क्क्याङ् साःम्भेहिम्मोनु थोबा ते़ङ्गप्) नु प्रोजेक्त याःम्बक् चोःक्मा ते़न्हा॰ मे़धा ॥ नाक॰नाबा ते़न् या कुइदोःप्मा नाधिम् के़धाबा ते़न्हाओ प्रोजेक्त याःम्बक्ले़ कुदोःप्मा मे़न्छुमाना ते़न्हा॰ मे़धा ॥

४.२ काक्निङ्सेःक्ले़न् कुभे़न् नाधिम्हा॰ नु खेन्हा॰रे़न् कुबेसे़न्

४.२.१ लाजे॰ओ के़धाबा नाधिम्

काक्निङ्सेःक् या प्रोजेक्तले़ २२.५०८ हेक्तर खाम्बेक् सदेबा लागि कबु॰ ॥ हे़क्केसाङ् कावेलि ‘ए’ वासाःम्भे काक्निङ्सेःक्ले थ्याःक् लरिक्क आत्तिनाङ् हिमसयङ् मे़बःन्दुसिन् ॥ लुङ्याःम्बा नावाओ या सदेबा लागि काप्सिङ् के़बोःङ्बा लाजे॰ओ ७.६७८ हेक्तररक् याःन् के़नुबा ते़न् था हे़क्क्याङ् १.५७ हेक्तर ताम्बुङ् नु वेजे़न् यङ्घङ् नु वाघे़ङ् ते़ङ्गप्फा॰ मे़धा ॥ प्रोजेक्तले़ २५.२१ हेक्तर लाजे॰ प्रोजेक्त याःम्बक्ले़ कुजोःक्सिङ् मे़न्जुत्थारिक्लक् ओगाप् चोगु॰ ॥ ताङ्बा ये़म्ले़ लागिरक् चाहाके़जोःक्पा के़रे़क् लाजे॰ओआङ् १५.९० हेक्तर यङ्घङ् नु वाघे़ङ्हा॰ मेधा ॥ खे़न् ते़न्हा॰ओ प्रोजेक्तरे़ कुजोःक्चोहा॰ कुसिङ्पि फु, खाम्बुङ् तमे़ल्ले़ के़लःम्बा लुङ् नु खाम् लुम्मा ते़न्हा॰ मे़धा ॥

काक्निङ्सेःक्रे़न् परिक् परिक्पा कुजोःक्चोहा॰ चोःक्से़ सदेबा फा॰आङ् काप्सिङ् के़बोःङ्बा के़रे़क् खाम्बेःक्को १३ हिम्सयङ् (५ हिम् मुर्मि, २ वादोबा या माभ्नि, १ याक्थुङ नु ३ पे़नियाक्ताङ्) हारेन् ७.६७८ हेक्तर लाजे॰ मे़लेरुर पोःङ् ॥ काक्निङ्सेःक्ले़ नाधिम् मे़त्तुसिबा सयङ्हा॰रे़न् के़रे़क् पोधक्पाःन् योबा सिःङ्वामिक्को पत् ॥

पोहिनिःत्	**काक्निङ्सेःक्ले़ कुजोःक्चोहा॰ आयोजनाका संरचनाहरु**	**लाजे के़ले़प्पा हिम्सयङ् खानिःन्**	**सयङ खानिःन्**	**याङ्घन् पहिक्पा ले़ङ्घन्नो के़लाःप्पारे खानिःन्**
१	वाभोघेःङ् ते़ङ्गप्	२	१२	२
२	हेदवर्कस् ते़ङ्गप्पो लुङ्याःम्बा नावाओ के़युङ्बा हिम्	२	२५	५
३	ब्यारेज, अपरेटिङ प्ल्यातफर्म नु इन्तेक	२	१७	६
४	साःम्भे हिम ते़ङ्गप्पा हिम्	२	२२	४
५	साःम्भे हिम, स्विचयार्द र तेलरेस	६	३६	२
	जम्मा	**१३**	**१०५**	**१९**

लत्थिक हिमसयङ्रे़ नेप्माङ ते़न् (पोहिनिःत् ४ नु ५) ओबा लाजे॰ ले़प्मा पोःङ् ॥

काक्निङ्सेःक्ले नाधिम् केत्तुसिबा सयङलुम्मो २ हिम्सयङ्ले खुन्छि लाजेꣻबा ५०% नुल्ले यरिक् काक्निङ्सेःक्ले कुमिङ्ङो लेप्मा केबोःङ्बा पोःक्खेआङ् वा ॥ अक्खे लꣻरिक्के ८ हिमसयङ्ले २५% नुल्ले यरिक् खुन्छिꣻ लाजेꣻ काक्निङ्सेःक्किन् मेबिरुबा पोःक्खेआङ् वाꣻ ॥ कन् लाजेहाꣻ नुरिक् यान् मेन्नुमानारक वा ॥ प्रोजेक्तले नाधिम् केत्तुसिबा सयङ्लेन् खागाम् लाजेꣻ ३.०२ हेक्तरनुल्ले यरिक् मेगत्तु ॥ कन् लाजेꣻ काक्युक्किन् याक्पङ्गे नु थुम्मोबा खागाम् लाजेꣻ काक्युकनुल्ले थाःङ् वाꣻ ॥ काक्निङ्सेःक्ले नाधिम् केत्तुसिबा १३ हिम्सयङ्ङो १९ पासिङ्पादाङहाꣻ याङ्घन्नुल्ले वेꣻ लेङ्घन्नो लुङ्याःम्बा ताक्फाꣻओ याःम्बक् चोःक्नु मेयाक् ॥

४.२.२ सिङ् पहिक्पा ताम्भुङ् येरम्मो पोःङ्मा केसुक्पा इम्मोःक्

काक्निङ्सेःक्ले नाधिम् केत्तुबा कावेलि गर्जिते नु यम्बा धुसेनि सःङ्जुम्मिबा ताम्भुङ्ले कुइःन्दो तेङ्गप् लुम्मो खप्मेन् ०.५९% (५५.५ हेक्तरओ ०.३३ हेक्तर) ताम्भुङ् तेङ्गप् काक्निङ्सेःक् तेङ्गप् सिगाङ् था ॥ हेक्केसाङ् काक्निङ्सेःक् काप्सिङ्बा लाजेओ ताम्भुङ् सिगाङ्बा कुलाइन् मेधानेन् ॥ खेल्ले चोगुल्ले सिङ् पहिक्पा ताम्भुङ् येरम्मो यरिक् इम्मोःक् मेङ्गेप्माना चिजेप्मानाआङ् वाꣻ ॥

४.२.३ ङाओ थामा केसुक्पा नाधिम्

काङ्वामा या कावेलि यङ्घङ्ले कुवादेःन् लाम् लेक्माइल्ले सेन्छ्रेङ्ला लाओनु थेसेःक्पा लाथारिक् बाभोघेःङ्ले योस्मा कुलक्लेन् खप्मेन् ५.६ किलोमितर यङ्घङले कुलक्को वादेःन्छिङ्बा च्वाइन् सुल्लिक् पोःङ्बाःल्ले चोगुइल्ले चप्येन् चप्येन् निङ्वाचाङ्से ङा सेप्मा याःम्बक्को हम्सिङ् या नाधिम् केप्मा सुक् ॥ कꣻयो लेङ्घन् नावाओ ङा केसेप्पा मेहोःप्पाल्ले चोगुल्ले कुहेघेक् या चुङ्नाम्मो तमर यङ्घङ्ओ (वाभोघेःङ् केनेबा तेन्नोनु यरिक्को ५.६ किलोमितर यो) या कावेलि यङ्घङ्ले थोस्मा तेङ्गप्पो ङा सेप्मा सुक्तेत् ॥ वागेःक्मा येम्मोजेन् खेन् यङ्घङ् तेन्नो कुयोयो च्वा वादेःन्छिङ् ॥

४.२.४ फप्याजिक नु साक्थिम्मिबा ताबुङ्हाओ केगेप्पा नाधिम्

साःम्भेहिम्ले कुबेसाङ् केनेबा इःत्हिम् (पाति) नु वादोबा या माफ्फिहाꣻरे खुन्छिꣻ माङ्सेवा चोःक्मा नेच्छि तेन्हाꣻओ हम्सिङ् या नाधिम् केप्मा सुक् ॥ हेक्केरिक्के यङ्घङ्ङो वाकेदेःन्छिङ्बा च्वा सुःम्बाःल्ले चोगुइल्ले कावेलि पाङ्जुम्मो केनेबा शिव माङ्हिम् नु वादेःन्छिङ् च्वा केसुःम्बा यङ्घङ् तेङ्गप् (५.६ किलोमितर) ओ केधाबा सुम्सि चे ओꣻमासि तेन्हाꣻओआङ् हम्सिङ् या नाधिम् केप्मा सुक् ॥

साःम्भेहिम्ले कुबेसाङ् केनेबा पिनासि घात्ओ केयुङ्बा इःत्हिम् या पातिइन् यन्नेभगर तेन्छाबा याप्मिरे खुन्छि सुजा तेन्दिङ इसिक् कुघेम् कुलाꣻबा तेन्नो खेन् इःत्हिम्मिन् चप्मा सुक्तेत् ॥ यङ्घङ्ङो कुजाहाजोःक् इसिक् च्वा लेप्मा पोःङ्बाःल्ले चोगुइल्ले पान्चायन सिवालय माङ्हिम्, चे ओꣻमासि तेन् नु माङ्सेवा चोःक्से ङा सेप्मा तेन्नो खेम्भा यरिक् हम्सिङ् या नाधिम् मेगेत्नेन् ॥

४.२.५ कुजोःक्सिङ् (construction) याःम्बक्खाꣻ चोःक्मेल्ले तामा केसुक्पा हम्सिङ् या नाधिम्हाꣻ

काक्निङ्सेःक् याःम्बक् चोःक्मा येम्मो याःम्बक्साबाहा मेइःत्ताङ् काक्निङ्सेःक् याःम्बक् चोःक्मा तेन्

नाक?नाबा पाङ्भेओ थुङ्मा च्वा, याम्जिक् नु सेसेसाङ्साङ् नेमा याःम्बक्को हम्भो तामा सुक् ॥ परिक् परिक्मा कुजोःक्सिङ् याःम्बक्ले चोगुःल्ले फेन्धोःक् थामा नु याङ्घेःक् चुक्मा आसुक् ॥ यरिक् खानिःन्नो परिक् परिक्पा सःङ्जुम्मिबा नु साक्थिमिबा याक्नाम्बा मनेहा? मेदाबा हेक्क्याङ् याङ् मुक्पाःल्ले चोगुःल्ले थि-सेजङ्वा थुङ्मा थिम पोमा नु लाम्सिङ्मा या इप्मेःत् याःम्बक्खा पोःङ्मा सुक् ॥ कन् हेक्केदङ्बा याःम्बक्ले चोगुःल्ले तेन्छाबाहा? नु याःम्बक् चोःक्से केदाबा लुम्मो खेमा पोःङ्मा सुक् ॥ कल्ले काक्निङ्सेःक् याःम्बक् चोःक्मा तेन्नोबा सनारुङ् नु याःम्बक् चोःक्मा वायाम् फेत्लामा सुक् ॥ कल्ले चोगुइल्ले तेन्छाबा याप्मिहा? खुन्छि निङ्साङ् पुक्काङ् चत्छिङ्मा या पःन्छिङ्माआङ् मेसुक् ॥

काक्निङ्सेःक् कुजोःक्चो कुजोःक्सिङ् वेन्दुबा येम्ले लाक्काःत्पा यरिक् याःम्बक्साबाहा? मेदा ॥ कल्ले कुहम्सिङ् या नाधिम्हा सारिक् यरिक् पोङ्मा सुक् ॥ कन् परिक्पा नाधिम्हा? कुबेसिङ् इसिक् चिजेप् पोःङ्बाए वा करसाङ् कल्ले कुनाधिम् आक्खेन् पोःङ्बे फा?आङ् पाःप्मा सुक्मेदेत्नेन् ॥

४.२.५ खाम्बोःङ्बा पाङ्बोःम्बा नु एगाङ् केधाबा परुप्पो केधाबा नाधिम्हा?

काक्निङ्सेःक् तेङ्गप्पो परिक् परिक्पा सुमा सुवाङ्हा? मेयुङ् ॥ खे?यो खाम्बोःङ्बा पाङ्बोःम्बा नु वे? परुप्पा मनेहा? सोसोरिक् मेयुङ् ॥ खाम्बोःङ्बा पाङ्बोःम्बा, सुहाङ्मा, हिन्जा?बित्छु नु माइम्मोःक्को मेध्येबा सःङ्जुम्ले खेन् नाधिम्हा? मेदुमु ॥ कर अक्केदङ्बा नाधिम्हा? कन्हारेरक् मेदुमु केल?बाआङ् होःप् ॥

५ चोःक्थिम् नावाना (POLICY FRAMEWORK)

नाधिम्मो केधाबा याप्मिहारे खुन्छि? हिङ्ब्राम् प्रोजेक्त् इजाःक्सिङ् तगाङ्बानुल्ले केसाक्पा मेबोःङ्नेन् केलबा इःत्छिङ् इसिक्पा चोःक्थिम् नावानाओ वा? ॥ चाहाजोःक् इसिक् कुदोःप्मा नु कुइदोःप्मा नावाओ का?इ केबप्पा केरेक् कुभाङ्गेन् पाःन्लेप्फा?ओ पाःनधङ् नु सक्निःम् पोःक्खेआङ् वा? ॥

काक्निङ्सेःक्ले चोगुःल्ले केबोःङ्बा केरेक् परिक्पा इम्मोःक्ले कुनावा नु नेपाल युक्फो नु सिमिक्लुङ् ब्याङ्करे कुजोःक्थिम् इसिक्पा साङ्गेन् यो?लेम् पि?से प्रोजेक्तले याम्मोबा याङ्धोःक् नावाना इसिक्पा काक्युक् सिःङ्वामिक् (entitlement matrix) पाःन्जाःङ् तगाङ् तोःन्दुआङ् वा? ॥ काक्निङ्सेःक्पा केरेक् कुजोःक्चोहा? लाम् केबोःङ्बा याम्मोबा - याङ्धोःक्पा या चःत्छिङ् हिम् खोमा सुयेम्हा?ओ कन् काक्युक् सिःङ्वामिक्किन् ओगाप्पो लाःत्लो ॥ काक्निङ्सेःक्लेन् याःम्बक् चोःक्मार पेःक्मेल्ले कुभा नाधिम्हा? निदेत्कर साङ्गेन् योलेम् पि?मा तङ्जेम् वा? ॥ कन् परिक्पा फा?सिङ् नाधिम्मो केधाबा तेन्छाबाहा? नु काक्निङ्सेःक् ताङ्बा लुम्मो केबोःङ्बा ता?जेङ नु तेन्दिङ् इसिक् काक्युक् सिःङ्वामिक्किन्नाङ् तोःम्मा सुक्केदेप्पा वा?रो ॥ काक्निङ्सेःक्ले कबुबा केरेक् लाजे? नु कुन्धेहा?रे साङ्गेन् यो?लेम् कुलेक्वाओ पि?मासि पोःङ्बा वा? ॥ नाधिम्मो केधाबा मना नु सयङ्लेन् याङ्जिक् नु सःङ्जुम्मिबा तायेम् काक्निङ्सेःक् हेःक्सिङ् येम् तगाङ्नुल्ले नुबा केबोःङ्बा नसाःन् वा? ॥

६ कुलेक्वाहिम् चोःक्मा, साङ्गेन् यो?लेम् पि?मासि नु हिम्ब्राम्ले लागि फा?सिङ् सिङ्सेःक्

काक्निङ्सेःक्लेन् याम्मो-याङ्धोःक् तङ्ज़ेम् या कुलेवाहिम् चोःक्मा, साङ्गेन् योऽलेम् पिऽमासि नु हिङ्ब्राम्ले फासिङ् निङ्सेःक् (resettlement compensation and livelihood assistance plan) चोःक्थिम्मिन् नावाना नु काक्युक् सिःङ्वामिक् इसिक् वाऽबारो ॥ कन् निङ्सेःक्किल्ले लाजेऽ खोमा पाङेम्भाङ् २०३४, सिमिक्लुङ् ब्याङ्करेन् सिरामेन्दाबा याम्मो-याङ्धोःक् (Involuntary Resettlement) नु खाम्बोःङ्बा पाङ्बोःम्बा सम्दाङ्बा चोःक्थिम् हेक्क्याङ् वासाःम्भे काऽइबा पाङेम्भाङ्, चोःक्थिम् नु ओःन्धाक्ले कुजाहाजोःक्खाऽ कुसाङ् केत्तु ॥ काक्निङ्सेःक् इजाःक्मारे कुघेइङ्ले केबोःङ्बा केरेक् साङ्गेन् योऽलेम् नु याम्मो-याङ्धोःक् तङ्ज़ेम् चोःक्मा याःम्बक्खाऽ कुभाङ् इसिक्पा मेवाऽ ॥ कुभाङ्बा तङ्ज़ेम्ले मेगबुम्बा तेङ्गप्फाऽ कप्से हेक्क्याङ् नाधिम्मो मेध्येबा याप्मि नु सःङ्जुम्हाऽरेन् हिङ्ब्राम्मिन् नुरिक्काङ् तङ्से सिमिक्लुङ् ब्याङ्करे कुजोःक्थिम् इसिक् सिरामेन्दाबा याम्मो-याङ्धोःक् तङ्ज़ेम् ओःन्धाक्सक् चोःक्सिङ्ङाङ् वाऽबारो ॥ खागन् ताराप्पिन् कुसाङ् लसे सःङ्जुम्मिबा कुबेसिङ् याम्दोःन्नो याम्मो-याङ्धोःक् या हिम्चत्छिङ्मा इङ्जुम्बा नावाना चोःक्सिङ्ङाङ् वाऽबारो ॥ कन् याम्दोःन्निल्ले काक्निङ्सेःक् यारिप् नु याःम्बक् चोःक्माओ लाम् ओःन्धाक् चोगुऽ ॥ सःङ्जुम्मिबा कुबेसिङ् याम्दोःन्रे कुदाङ्गेन्रे कुनाःम्भे इसिक् याम्मो-याङ्धोःक्लेन् याङ्भु पिऽमासि निङ्सेःक् चोःक्मानाबा रो ॥ खेऽयो पोःङ्मा केसुक्पा नाधिम्, इम्मोःक् नु पिऽमा-ताःक्मा लाम्बेहाऽ मेबत् ॥

७ माइम्मोःक्कुम् सःङ्जुम् थोबो निङ्सेःक्

माइम्मोःक्कुम् सःङ्जुम् थोबो निङ्सेःक् (Vulnerable Community Development Plan) इल्ले काक्निङ्सेःक्ले चोगुःल्ले माइम्मोःक्कुम्मो मेध्येबा याप्मि या सःङ्जुम्हा कुभा कुबुङ्लिःङ्बाओ युङ्नु खुनिऽ हिङ्ब्राम्मो थामा केसुक्कपा नाधिम्मिन् नुरिक्काङ् कुबे सुप्मा केबोःङ्बा वाऽ ॥ काक्निङ्सेःक् तेङ्गप्पो मेभःन्छिङ्बा सःङ्जुम्हाऽ मेयुङ्बाःल्ले चोगुल्ले आत्तिन्नाङ् परुप्लेन् आबाङ्बा सःङ्बा इस्सेङ् पाङ्भे मेनेन् ॥ खुनिऽ याङ्जिक् नु हिङ्ब्राम् याःम्बक्खाओआङ् थिक् परिक्पा चोमिक् मेगत्तुबा खोदेरे ॥ खेल्ले चोगुल्ले प्रोजेक्त याःम्जोधेक् चोःक्मा खेइङ्ले केदाबा नाधिम् केरेक्कोए लत्थिक् परिक्पा थाभाङ् सुवाङ् थक्माबा वेऽवेऽ नाधिम् सेम्मानाबा होःप् ॥ हेक्केसाङ् वेवे सःङ्जुम् नु लेङ्घन्ले चोगुःल्ले कन् नाधिम्हा आत्तिन् ताक्फा थारिक् पोःङ्बे केलबा पाःन्निन् परुप इसिक् योधो पोःङ्मा सुक् ॥

काक्निङ्सेःक् तेङ्गप्पो खाम्बोःङ्बा पाङ्बोःम्बा, दलित नु सुहाङ्मा हिम्दाङ्बा हिम्दाङ्मा मेवाऽबा हिम्सयङ्हाऽ माइम्मोःक्कुम्बा नु एगाङ् मेध्येबा परुप्सि फाआङ् सक्निःम्ले सेन्दुसिआङ् मेवाऽ ॥ प्रोजेक्त याःम्बक् चोःक्मेल्ले नाधिम्मो केधाबा केरेक् १३ हिमसयङ् लुम्मो १० खाम्बोःङ्बा पाङ्बोःम्बा (६ मुर्मि, ३ वादोबा या माझि नु १ याक्थुङ) हिम्सयङ्ले खुन्छि लाजेऽ मेलेरुर पोःक्खेआङ् वाऽ ॥ हेक्केसाङ् कन् काक्निङ्सेःक्किले दलित् नु सुहाङ्मा हिम्दाङ्बा हिम्दाङ्मा केवाबा हिम्सयङ् नाधिम्मो मेत्तुसिबा होःप् ॥

माइम्मोःक्कुम्बा सःङ्जुम् थोबो निङ्सेःक्को एक्केबा नु कुभा निलाम्हा तगाङ् तोःम्मानासिआङ् वाऽ ॥ एक्केबा निलाम्हा प्रोजेक्त तेङ्गप्पा केरेक् सःङ्जुम्मो हेक्क्याङ् कुभा निलाम्हाऽ सःङ्जुम् सिगाङ् माइम्मोःक्कुम्बा फाऽआङ् सेम्मानासिबा परुपो तेऽमानाबा रो ॥ याङ्केसाबा सुहाङ्मा नु माइम्मोःक्कुम्बा खाम्बोःङ्बा पाङ्बोःम्बाहा फासानिम् नु चो थोबो हुमुनेत् पिऽमासि निङ्सेःक् वाऽ ॥ खेन् एगाङ् खुन्छिऽ याङ्जिक् थक्मा याःम्बक् नु निम्माबा तायाङ या याःम्जो खोमा सुक्केदेप्पा याःम्बक् कुसिङ्पिऽ पित् साःङ्वेत्

हिङ्मासि, याङ्घन् याःम्बक् चोःक्मा, पे्न्धक्चो याःम्बक् चोःक्मा, ले्ङ्हङ् चोःक्मा, ताम्भुङ् नु हाङ्याःम्जो चोःक्मा याःम्बक्खाओ मे्लाःत् ॥

काक्निङ्सेःक्रे्न् सःङ्जुम्मिबा याःम्बक् निङ्सेःक्रे् कुसोःक्थिम्मो माइम्मोःक्कुम्बा सःङ्जुम्नु सोरिक् नाधिम्मो के्धाबा याप्मि या परुप्पिन् काक्निङ्सेःक्ले् आबाङे कुयाम्से्न् इसिक् हेम्नासिआङ् वाᤀ ॥ कन् सोःक्थिम्ले् मुरुम्मो (क) सःङ्जुम्मिबा याःम्बक् निङ्सेःक् याःम्बक्थे्क्को नाधिम्मो के्धाबा ते्न्छा/माइम्मोःक्कुम्बा सःङ्जुम्ले्न् लक्लो (ख) तुये्ङ् नु खे्जे्क् तङ्से् तुये्ङ् खे्म्मा नु खे्जुङ् तङ्जे्म् लाम्बे, नु (ग) याःम्जोधे्क् ये्म्मो तामा के्सुक्पा तुःन्दे तङ्से् याःम्लिङ् नु कुबेसिङ् मुने्त् मे्धा ॥ काक्निङ्सेःक्ले् खाम्बोःङ्बा नु माइम्मोःक्कुम्बा सःङ्जुम्ले् खोमा मे्सुक्तुबा चोफा नु सुये्म्हाᤀ फोमा निङ्सेःक् चोगुआङ् वाᤀ ॥

८ याम्जिक् नु ताङ्से्ःप् निलाम्हाᤀ

८.१ याःम्जोबारे्न् याम्जिक् नु ताङ्से्ःप् निलाम्हाᤀ

याःम्जोबारे् खुन्छि याम्जिकिन् निङ्वाओ युङ्नु काक्निङ्सेःक् याःम्बक् चोःक्मा तोयाम्मो खे्न् ते्ङ्गप्पो १० युक्नाबा सोमोइहिम् (hospital) चोःक्मा थिम्बे वाᤀ ॥ खे्न्नु सोरिक् साःम्भे हिम् नु वाभोघेःङ् ते्ङ्गप्पो लत्थिक्-लत्थिक् याम्जिक् क्लिनिक् (health clinics) रे् कुदङ्जे्म् चोःक्मा निङ्सेःक्काङ् वाᤀ ॥ काक्निङ्सेःक् तोयाम्मो याःम्जोबाहाᤀरे्न् याःम्जिक् आप्लुङ् ताङ्से्ःप् थेकेदारले्ए चोःक्मा पोःङ्बा तङ्जे्म् वाᤀ ॥ याःम्बक्साबा या याःम्जोहाᤀओ याम्जिक् नु सेसेसाङ्साङ् चोःक्मा थनासो चोःक्से् परिक् परिक्पा याम्जिक् थिम्बेहाᤀ इजाक्सिङ् के्बोःङ्बा वाᤀरो ॥ कल्ले् कुभा याःम्जोबाहाᤀ मे्युङ्बा साङ्गा नाकना सेसेसाङ्साङ् युङ्से् याःम्बक् पोःङ्बा वाᤀरो ॥

अक्खेरिक्के काक्निङ्सेःक्को याःम्बक् चोःक्मा तिःक्लाओ पोःङ्मा के्सुक्पा फे्न्धोःक्किन् निङ्वाᤀओ युङ्नु खे्न्निन् फोगप् मे्त्छे् थोजम्ताक्फाबा ने्त्लाम्हाᤀ तिःक्मा के्बोङ्बा तङ्जे्म् वाᤀ ॥

८.२ ते्न्छा याम्जिक् काइबा निलाम्हाᤀ

ते्न्छा याम्जिक्पा चिमु फोसे् नु नुबा चोःक्से् काक्निङ्सेःक्किन् सदे चोःक्निहुम् वाᤀरो ॥ कन्नु सोरिक् खे्ᤀयो चोःक्मानाबा सोमोइहिम् नु याम्जिक् क्लिनिक्लाम् खे्न् ते्ङ्गप्पोबा के्रे्क् ते्न्छाहाᤀरे्आङ् लाबो मे्घोसुᤀ ॥ कन्नु सोरिक् ते्न्छाबा ते्न्छाहाᤀरे् खुन्छिᤀ याम्जिक्किन् निङ्वाᤀओ युङ्नु काक्निङ्सेःक् चोःक्मा तोयाम् कुनुम् थारिक् परिक् परिक्पा याम्जिक् इयक् (health camp), याम्जिक् नु सेसेसाङ्साङ् वाᤀमा थनासो थिम्बेहाᤀ इजाःक्सिङ् के्बोःङ्बा वाᤀ ॥ खे्न्नु सोरिक् काक्निङ्सेःक्ले्न् याःम्बक् चोःक्मा चुःत्ताङ् याङ्जिक् हिम् नुधेगाक् ते्न्छाबाहाᤀरे् हुक्को ले्प्मा थिम्बे वाᤀ ॥

९ लाबो हामा निलाम्हा

९.१ याम्मो-याङ्धोक् या चत्छिङ्हिम् तङ्जे्म् नु याम्मोयुक्सिङ् याःम्बक्

कन् काक्निङ्सेःक् लाम् आत्तिन्नाङ् सयङ्डिन् याम्मो-याङ्धोक् या चत्छिङ्हिम् चोःक्मा पिᤀमा मे्म्बोःङ्माना निदे्त् ॥ १३ हिम्सयङ्ले्न् चुजिचुजि लाजेᤀ काक्निङ्सेःक्को थाबाःल्ले् चोगुःल्ले् खे्न्

हिम्सयङ्लेन् लाजे१, याःम्मोइ, सिङबुङ्लुङबुङले कुघेम् कुलाबा साङ्गेन् योलेम् पि१मासि केबोःङ्बा वा१ ॥ कन्नु सोरिक् काक्निङ्सेःक्लाम् कुदोःप्मा नाधिम् केगेप्पा हिम्सयङ्बा पासिङ्पादाङ्हा१ परिक्परिक्पा तायाङ् केबोःङ्बा चो नु हुमुनेत् पि१मासिनु सोरिक् तगाङ् याःम्जोओ पि१मासि निङ्सेःक् वा१ ॥

९.२ काक्निङ्सेःक् ताक्फाबा निलाम्हा१

काक्निङ्सेःक् लाम् कुदोःप्मा नाधिम् केगेप्पा हिम्सयङ्हा१ साङ्गेन् योलेम् पिमासि थिम्बे वा१ ॥ कन्नु सोरिक् काक्निङ्सेःक् लाम् कुदोःप्मा नाधिम् केगेप्पा गाविसबा सःङ्जुम्मिबा थोबो नु एक्नाःम्भेहा१ चोःक्मा याःम्बक्खा१ कुसिङ्पि लाम् तमा, थुङ्मा च्वा वाघु, निसाम्हिम्, याम्जिक् हिम् नुधेगाक्रेन् थाक्फा फोमा हेक्क्याङ् खेन् तेङ्गप्पा मेन्छाम् याप्मिरे खुन्छि१ हिङ्ब्राम् ताक्फा फोःङ्मा थिम्बे वा१ ॥

९.३ लेङ्घनगेन् सङ्जुम्मिबा इधाप् थिम्बे

कन् काक्निङ्सेःक्ले कावेलि इनर्जि लिमितेदरेन् लेङ्घन्गेन् सःङ्जुम्मिबा इधाप् चोःक्थिम् इसिक् लेङ्घन्गेन् मेल्लुङ् नु नाःत्थिम्मिन् फोनु सःङ्जुम्मिबा नु वायाम्गेन् इधाप् कुमा केबोःङ्बा वा१ ॥ मेन्छाम् युक्, कप्साम्फोदिम् (capacity building), सःङ्जुम्मिबा खासेन् (social justice), थिक्पिबित् सःङ्जुम्मिबा थोबो (integrated community development), वायाम्गेन् ताङ्सेःप् (environment conservation), पधाःम्बा (transparency), पनो हाङ्गेम् (good governance), याम्जिक् निसाम् (health education), लेङ्घन् हु१मुनेत् (vocational training), मिःन्दे तङ्जेम् (disaster management) हेक्केदङ्बा थिम्बेहा१ काक्निङ्सेःक्ले इजाःक् चोःक्मा थिम्बे वा१ ॥ कल्ले लेङ्घन्नो लाबो फोमानु सोरिक् तेन्छाइधाप्पिबा चोःक्माओ फा१सिङ् केत्तु१ ॥ कन् परिक्पा याःम्बक्ले काक्निङ्सेःक्किन् सःङ्जुम्मिबा नु वायाम्गेन् नावाओ इधाप् केगुबा चोगु१ हेक्क्याङ् काक्निङ्सेःक् नु तेन्छा लुम्मो पनोगेन् का१इ चोःक्माओआङ् फा१सिङ् केत्तु१ ॥

९.४ तेन्छाबा थोबोओ फा१सिङ्

कन् काक्निङ्सेःक्ले इजाःक् चोगुबा परिक् परिक्पा थिम्बे नु तक्नाःम्भे कुजोःक्सिङ्ले काक्निङ्सेःक् तेन् नु नाक१नाबा सःङ्जुम्मिबा नु याङ्जिक् थोबोओ येःक्याबा तक्चे केत्तुबा वा१ ॥ खाहेक्केआङ् कन् काक्निङ्सेःक्किले कप्मिबाहा१नु तङ्सिङ्ङाङ् लक्लोदिम्बा थोबो चोःक्माओ निङ्वा१ पिरुआङ् वा१ ॥ कन्नु सोरिक् साःम्भे पाङेम्भाङ् (Electricity Act) इसिक् काइरोबा थुम् नु तेन्छाबा याम्लक्ले खोसुबा याङ्एःङ् (royalty) इल्ले खेन् तेङ्गप्पोबा कुभुन् थोबोओ पयम्यम्बा फा१सिङ् केत् ॥ खेल्ले लाजे१रे थोबोओए फा१सिङ् केत्तुबा नसाःन् चोःक्सिङ्ङाङ् वा१ ॥

१० तेन्छानुबा ताजेङ् हेक्क्याङ इङ्से निङ्सेःक्

कन् काक्निङ्सेःक्किल्ले कप्मिबा तेन्छाहा१नु चक्मेम्बु ता१जेङ्मा नु सुजा नाःक्मा याःम्बक्किन् येःक्याबा हेःन्दुआङ् वा१ ॥ कुजेक्को काक्निङ्सेःक्ले नाधिम् कुसुःन्दिक् चोःक्मा नु लाबो हामा हेक्क्याङ् खासेन् नावाओ हाःत्छिङ्मारे निलाम्हा१ निस्से चोगुल्ले खेल्ले कप्मिबा तेन्छाहा१नु निलेप्पिसाङ् नु यक्लेपिप्साङ्बा पाःन्धङ् चोगुआङ् वये ॥ खागेल्ले कुनाःम्भेओ सःङ्जुम्मिबा नाधिम् कुसुःन्दिक् चोःक्मारे निलाम्हा१ केक्क्याङ्

थोबो चोःक्मा थिम्बेहाꞏ निस्सेदोःन् पोःक्खेआङ वाꞏ ॥

हेक्के लरिक्के प्रोजेक्तरे कुइङ्से निङ्सेःक् कप्मिाबा तेन्छा हेक्क्याङ् नाधिम्मो केधाबा सःङ्जुम्मिन् सुक्सुक्पा लक्लो पाङ्से चोःक्युम्बा नु तक्-थाइङ्बा (pre-informed) इःत्छिङ्लाम् ओःन्धाक्सिङ् केबोःङ्बा वाꞏ ॥ कप्मिाबारेन् कुसिङ्निःत्, लक्लोरेन् मुनेत्, पजाप्पा इङ्से सामारे कुओगाप् हेक्क्याङ् चक्मेम्बुबा थाइङ् पिꞏसिङ् नु इङ्से चोःक्मा हेक्केदङ्बा इङ्से निङ्सेःक् ओगाप्नु कप्मिबा तेन्छाहाꞏनु चक् मेम्बु सुसिङ् काꞏइ युक्सिङ् चोःक्मा केबोःङ्बा वाꞏ ॥

११ याःम्जोधेक् या याःम्बक् चोःक्मा तङ्जेम्

काक्निङ्सेःक्ले कुगाक्युक्सेप् कावेलि इनर्जि लिमितेदओ वाꞏबाइल्ले सःङ्जुम्मिबा याःम्बक् निङ्सेःक्को केबोःङ्बा केरेक् इधाप् खुनेꞏए कुयुरो ॥

११.१ चुम्भोगेन् तङ्जेम्

कावेलि इनर्जि लिमितेदले कन् कावेलि "ए" वासाःम्भे काक्निङ्सेःक् सःङ्जुम्मिबा याःम्बक् निङ्सेःक् याम्दोःन् याःम्जोधेक् चोःक्से लुम्मिबा नु काक्निङ्सेःक् ताक्फाबा परिक् परिक्पा चुम्भोगेन् कुजोःक्चोरेन् तङ्जेम् चोगुꞏ ॥ लुम्मिबा ताक्फाओ कावेलि इनर्जि लिमितेदरे केरेक् काक्निङ्सेःक्ले कुइजाःक्, बजेत् पिꞏमा नु खेल्लेन् याःम्जोधेक्लेन् नाःत्लिङ् नु नोआम्सोःन् (monitoring) चोःक्मा इधाप् कुयुꞏ ॥ हेक्केरिक्के काक्निङ्सेःक् ताक्फाओ लाजेꞏ कुदोःक् नु केइङ्का सजुम्ले लाजेꞏ कोःप्मा नु इङ्मा याःम्बक् चोगुꞏ ॥ सःङ्जुम्मिबा नु वायाम्गेन् निङ्सेःक् हेक्क्याङ् थिम्बे इजाःक् नु चक्मेम्बुꞏ नाःत्लिङ् चोःक्से चाहाकेजोःक्पा केरेक् तेन्छामुक्नु सोरिक् कावेलि "ए" सःङ्जुम्मिबा नु वायाम्गेन् थोबो लक्, तेन्छाबा सुजा नु लाम्ओःन्धाक्ले लागि पाःन्जाःङ् तेङगप्पोबा पाङ्मिहाꞏरे लक्लोओ सःङ्जुम्मिबा इङ्दङ्साबा सजुम् हेक्केदङ्बा परिक् परिक्पा सजुम्हाꞏ मेवाꞏबा वाꞏ ॥

११.२ तुयेङ् नु तुक्खुम् पेहन् या तङ्मा निलाम्

कावेलि "ए" वासाःम्भे काक्निङ्सेःक् इजाःक्मा तिःक्लाओ खेन्लाम् कुदोःप्मा नाधिम्मो केधाबा हिम्सयङ् नु सःङ्जुम्रेन् तुयेङ् हेक्क्याङ् तुक्खुम्हाꞏ पेहन् चोःक्से या तङ्से लुम्मिबा ताक्फाओ कावेलि इनर्जि लिमितेदरे लत्थिक् थोजम् ताक्फाबा तुक्खुम् पेहन् सजुम् तङ्जेम् जोगुꞏ ॥ खाहेक्केरिक्के काक्निङ्सेःक् ताक्फाबा तुयेङ् नु तुक्खुम् खेम्से हेक्क्याङ् खेन्हाꞏ पेहन् चोःक्से सुहाङ्युक्पा ताक्फाबा लत्थिक् याःम्जोबा तङ्जेम् पोःङ् ॥ खागेन् याःम्जोबालाम् नाधिम्ममो केधाबा हिम्सयङ् नु सःङ्जुम्ले खुन्छिꞏ तुयेङ् नु तुक्खुम्हाꞏ काक्निङ्सेःक्लेन् लुम्मिबा तङ्जेम् लक्लुम्मो युङ्मा मेसुक्तुꞏ ॥ लुम्मिबा तङ्जेम्बारे कुभाङ् इसिक् चोःक्युम्बा नु मेन्छेगाप् नावाओ तुयेङ् नु तुक्खुम् खेम्मारे कुदङ्जेम् चोगुꞏ ॥

१२ नाःत्लिङ्, आम्सोःन् नु कुबेसिङ्

काक्निङ्सेःक्लेन् सःङ्जुम्मिबा याःम्बक् निङ्सेःक् याःम्जोधेक्किन् चक्मेम्बु नाःत्लिङ्, नोआम्सोःन् नु कुबेसिङ् चोःक्से सिगाङ् नु लाक्काःत् नाःत्लिङ् सजुम् तङ्जेम् पोःक्खेआङ् वाꞏ ॥ काक्निङ्सेःक्लेन् येम् कुसिक्पा

थोबो नु सːङ्जुम्मिबा याːम्बक् निङ्सेːक्को पोधक् पोːक्खे़बा इसिक् चोːक्मा के़बोːङ्बा याːम्बक् (सːङ्जुम्मिबा नु वायाम्गे़न्) हाʔरे़न् नाːत्लिङ्, नोआम्सोːन् नु कुबेसिङ् चोːक्मा पोːङ् ॥ कन् याːम्बक्किन् कावेलि इनर्जि लिमितेद सिगाङ्बा कावेलि “ए” सːङ्जुम्मिबा नु वायाम्गे़न् थोबो लक्ले़ चक्मे़म्बुʔ चोगुʔ ॥ नेपाल युक्फो थुम्साम् तुम्म्याङ्हिम्ले़ तोːक्चोगुबा चोːक्युम्भोबा चुम्भो या याप्मिरे़ नाːत्लिङ्, नोआम्सोːन् नु कुबेसिङ् काʔइबा याːम्बक् चोगुʔ ॥ काक्निङ्सेːक्लाम् कुदोːप्मा धानिम्मो के़धाबा याप्मि नु सːङ्जुम्हाʔरे़ ये़म्मोसा साङ्गे़न् योʔले़म् नु याम्मो-याङ्धोːक् फाʔसिङ् मे़घोसु/मे़ङ्घोसुन्बा पाːन्नु सोरिक् तुये़ङ् नु तुक्खुम्हाʔ कुभाङ् इसिक् कुबेहन् पोːक्खे़/मे़बोːक्खे़न् परिक्पा थाइहाङ्हाʔ खे़न् याːम्जोबा याप्मि या चुम्भोइल्ले़ ओके़मे़प्पा पोːक्खे़आ वाʔ ॥ कन्नु सोरिक् सिमिक्लुङ् वायाम्गे़न् कुबेसिङ् नु खाम्बोːङ्बा सिरामे़न्दाबा याम्मो-याङ्धोक् चोːक्थिम् इसिक् काक्निङ्सेːक्किन् येːक्याबा इङ्दङसुजा पिʔसे़ सːङ्जुम्सिक्कुम्दाङ/मे़न्छाम्सिक्कुम्दाङ् नु वायाम्सिक्कुम्दाङ् लक्मे़लोबा लत्थिक् पाङे़म्बा सजुम् चोːक्हुप् चोːक्मा के़बोːङ्बा वा ॥ काक्निङ्सेːक्ले़ सːङ्जुम्मिबा याːम्बक् निङ्सेːक् नाजिरि तङ्बे २०१४ रे़ कुनुम् थारिक्ले़ याːम्जोधे़क् चोːक्मा सुːप्मा ताराप् युक्खुआङ् वाʔ ॥